

MACIEJ JABŁOŃSKI

Instytut Ekologii i Bioetyki, UKSW, Warszawa

Agencje płatnicze jako element ochrony środowiska na obszarach wiejskich w Polsce

Słowa kluczowe: agencje płatnicze, ochrona środowiska, obszary wiejskie, ekologia
Keywords: paying agencies, environmental protection, rural areas, ecology

Zakres działania agencji płatniczych w Polsce

Jednym z elementów sprawnego funkcjonowania państwa członkowskiego Unii Europejskiej, jest efektywne dysponowanie pulą środków finansowych przyganych w ramach perspektywy finansowej poszczególnym krajom UE. Agencje rolne, które dysponują największymi budżetami w Polsce, pełnią role agencji płatniczych i stąd ich doniosła rola w systemie administracji publicznej. Funkcjonujące w Polsce agencje płatnicze rozliczające stosowanie Wspólnej Polityki Rolnej to Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Agencja Rynku Rolnego.

Zakres przedmiotowy działania ARiMR określa ustawa z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (A), która stanowi, iż ARiMR jest państwową osobą prawną, która nie odpowiada za zobowiązania Skarbu Państwa, a Skarb Państwa nie odpowiada za zobowiązania Agencji. To założenie *a priori* stawia ARiMR zarówno w swobodzie działania oraz dyscyplinuje jej gospodarkę finansową. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi w rozporządzeniu z dnia 15 czerwca 2009 r. w sprawie nadania statutu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nadał statut ARiMR (B). Jako agencja płatnicza podlega nadzorowi, który pod względem właściwości meryto-

rycznej sprawuje minister właściwy do spraw rozwoju wsi, a w zakresie gospodarki finansowej – minister właściwy do spraw finansów publicznych.

Ustawa określa katalog zamknięty zadań ARiMR, do których zalicza się wspieranie:

1) inwestycji w rolnictwie, rybołówstwie, przetwórstwie produktów rolnych oraz przetwórstwie ryb, skorupiaków i mięczaków;

2) przedsięwzięć związanych ze wznowieniem produkcji w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej, w których wystąpiły szkody spowodowane przez suszę, grad, deszcz nawalny, ujemne skutki przezimowania, przymrozki wiosenne, powódź, huragan, piorun, obsunięcie się ziemi lub lawinę, w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich;

3) poprawy struktury agrarnej, w tym zwłaszcza tworzenia i powiększania gospodarstw rodzinnych w rozumieniu przepisów o kształtowaniu ustroju rolnego;

4) powstawania i rozwoju grup producentów rolnych i ich związków;

5) rozwoju rolnictwa ekologicznego i edukacji w zakresie ekologii;

6) kształcenia mieszkańców wsi uprawnionych do otrzymania pożyczek i kredytów na zasadach określonych w przepisach o pożyczkach i kredytach studenckich;

7) zbioru, transportu i unieszkodliwiania padłych zwierząt gospodarskich z gatunku bydło, owce, kozy, świnie lub konie;

8) realizacji innych zadań wynikających z polityki państwa w zakresie rolnictwa, rozwoju wsi i przetwórstwa produktów rolnych lub ze Wspólnej Polityki Rolnej lub w zakresie objętym działem administracji rządowej – rybołówstwo.

Jako agencja płatnicza ARiMR realizuje swoje zadania poprzez całe spektrum instrumentów finansowych, a zwłaszcza przez:

1) dopłatę do odsetek od kredytów bankowych;

2) częściową spłatę kapitału kredytu bankowego;

3) udzielanie gwarancji i poręczeń kredytowych, określonych w planie finansowym;

4) udzielanie poręczeń spłaty kredytów studenckich.

Jednocześnie Rada Ministrów w swoim rozporządzeniu z dnia 31 marca 2009 r. w sprawie nadzoru nad Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie gospodarki finansowej (C) określiła szczegółowy zakres, sposób i tryb sprawowania nadzoru nad Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie gospodarki finansowej, w tym przeprowadzania kontroli finansowej w zakresie gospodarowania:

1) środkami pochodzącymi z funduszy Unii Europejskiej oraz krajowymi środkami publicznymi przeznaczonymi na współfinansowanie wydatków realizowanych z tych funduszy;

2) krajowymi środkami publicznymi przeznaczonymi na funkcjonowanie Agencji i realizację jej zadań, w tym pomocy krajowej ze środków budżetowych, realizowanej w ramach pomocy publicznej w rolnictwie.

Rada Ministrów postanowiła, że minister właściwy do spraw finansów publicznych, w ramach nadzoru nad gospodarowaniem środkami:

1) sprawdza stan przygotowania ARiMR do wydatkowania środków zgodnie z wymogami określonymi w przepisach Unii Europejskiej;

2) zapewnia stały nadzór nad ARiMR jako agencją płatniczą;

3) analizuje wyniki certyfikacji dokonywanej na podstawie rozporządzenia Komisji (WE) nr 885/2006 z dnia 21 czerwca 2006 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1290/2005 w zakresie akredytacji agencji płatniczych i innych jednostek, jak również rozliczenia rachunków EFGR i EFRROW (D).

W ramach czynności powyżej opisanych minister właściwy do spraw finansów publicznych, w ramach nadzoru nad gospodarowaniem środkami:

1) nadzoruje przygotowywanie projektu planu finansowego na dany rok;

2) może żądać od Prezesa ARiMR informacji i wyjaśnień oraz udostępniania dokumentów;

3) może wnioskować do właściwych organów o przeprowadzenie kontroli w ARiMR;

4) sprawdza prawidłowość wydatkowania tych środków.

Dla sprawnego funkcjonowania ARiMR oraz uniknięcia problemów interpretacyjnych, które pojawiały się w praktyce zostało wydane rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2009 r. w sprawie realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (E). Wskazany akt normatywny określa, że ARiMR udziela pomocy finansowej z przeznaczeniem na:

1) realizację inwestycji w gospodarstwach rolnych, działach specjalnych produkcji rolnej, przetwórstwie produktów rolnych, w przetwórstwie ryb, skorupiaków i mięczaków, w rybołówstwie śródlądowym lub w zakresie chowu lub hodowli ryb lub wprowadzania do obrotu produktów rybnych;

2) wznowienie produkcji w gospodarstwach rolnych i działach specjalnych produkcji rolnej, w których wystąpiły szkody spowodowane przez suszę, grad, deszcz nawalny, ujemne skutki przezimowania, przymrozki wiosenne, powódź, huragan, piorun, obsunięcie się ziemi lub lawinę w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich;

3) kształcenie mieszkańców wsi uprawnionych do otrzymania pożyczek i kredytów studenckich na zasadach określonych w przepisach o pożyczkach i kredytach studenckich;

4) zbiór, transport i unieszkodliwianie padłych zwierząt gospodarskich z gatunku bydło, owce, kozy, świnie lub konie;

5) realizację innych zadań wynikających z polityki państwa w zakresie rolnictwa i rozwoju wsi.

Drugim istotnym elementem działania systemu płatności unijnych w Polsce jest Agencja Rynku Rolnego, która działa na podstawie ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych (F), która określa m.in. organizację i zadania Agencji Rynku Rolnego oraz zasady prowadzenia centralnego rejestru przedsiębiorców uczestniczących w mechanizmach administrowanych przez ARR. Ponadto ARR:

1) realizuje zadania na rynkach produktów rolnych i żywnościowych mające na celu stabilizację tych rynków w ramach mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej;

2) gromadzi, analizuje, przetwarza i udostępnia informacje dotyczące rynków produktów rolnych i żywnościowych;

3) opracowuje i upowszechnia informacje związane z realizacją mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej oraz warunki udziału w tych mechanizmach;

4) prowadzi działania promocyjne i informacyjne mające na celu promowanie produktów rolnych i żywnościowych, metod ich produkcji a także systemów jakości produktów rolnych i żywnościowych, z wyłączeniem działań informacyjnych i promocyjnych dotyczących rolnictwa i gospodarki żywnościowej realizowanych przez ministra właściwego do spraw rolnictwa, rynków rolnych, rybołówstwa lub rozwoju wsi;

5) wspiera działania promocyjne i informacyjne na rynkach wybranych produktów rolnych i żywnościowych w ramach Wspólnej Polityki Rolnej;

6) prowadzi działania w zakresie wsparcia pszczelarstwa w ramach Wspólnej Polityki Rolnej;

7) prowadzi działania w zakresie realizacji programu dostarczania nadwyżek żywności dla najuboższej ludności Unii Europejskiej;

8) uczestniczy w realizacji działań w zakresie wsparcia instytucjonalnego w ramach programów pomocowych, finansowanych ze środków Unii Europejskiej lub środków krajowych;

9) realizuje programy krajowe mające na celu pomoc państwa dla podmiotów sektora rolnego oraz sektora rybackiego i ich grup, prowadzących działalność związaną z produkcją, przetwórstwem lub obrotem produktami rolnymi oraz produktami rybołówstwa, w zakresie określonym przepisami Unii Europejskiej lub dopuszczonymi tymi przepisami do uregulowania przez państwo członkowskie Unii Europejskiej;

10) administruje obrotem z zagranicą towarami rolnymi w ramach Wspólnej Polityki Rolnej

11) prowadzi obsługę zabezpieczeń finansowych w ramach realizacji mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej;

12) nadzoruje wykorzystanie i przemieszczanie surowców uprawianych na gruntach odłogowanych oraz produktów pośrednich lub pro-

duktów ubocznych pochodzących z tych surowców lub z produktów pośrednich;

13) udziela dopłat z tytułu zużytego do siewu lub sadzenia materiału siewnego kategorii elitarny lub kwalifikowany;

14) gromadzi informacje dotyczące istniejącej, będącej w budowie lub planowanej infrastruktury energetycznej służącej do wytwarzania energii elektrycznej z biogazu rolniczego oraz biokomponentów.

Minister Finansów ukonstytuował ARR, jako agencję płatniczą w rozporządzeniu z dnia 19 kwietnia 2004 r. w sprawie ustanowienia Agencji Rynku Rolnego agencją płatniczą (G). Zgodnie ze wskazanym rozporządzeniem zakres akredytacji udzielonej ARR obejmuje realizację następujących zadań w ramach Wspólnej Polityki Rolnej:

1) prowadzenie interwencji mającej na celu stabilizację rynków rolnych;

2) administrowanie obrotem towarowym z zagranicą, w tym w szczególności w zakresie przyznawania refundacji przy wywozie do państw trzecich;

3) administrowanie kwotowaniem produkcji;

4) obsługę działań w ramach restrukturyzacji przemysłu cukrowniczego;

5) obsługę działań w zakresie wsparcia rynku w sektorze jaj i drobiu.

Jednym z istotnych elementów finansowania działań przy pomocy ARR jest funkcjonowanie Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji. Dlatego też w rozporządzeniu Ministra Finansów z dnia 9 listopada 2006 r. w sprawie przyznania Agencji Rynku Rolnego akredytacji jako agencji płatniczej w zakresie uruchamiania środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (H). Przedmiotowa akredytacja obejmuje następujące zadania w ramach wspólnej polityki rolnej:

1) prowadzenie interwencji mającej na celu stabilizację rynków rolnych;

2) administrowanie obrotem towarowym z zagranicą, w szczególności w zakresie przyznawania refundacji przy wywozie do państw trzecich;

- 3) administrowanie kwotowaniem produkcji;
- 4) obsługę działań w ramach restrukturyzacji przemysłu cukrowniczego;
- 5) obsługę działań w zakresie wsparcia rynku w sektorze jaj i drobiu;
- 6) obsługę działań w ramach wspólnej organizacji rynku wina;
- 7) obsługę programu „Owoce w szkole”.

Wnioski

Przedstawiona analiza prawa materialnego daje podstawę do wyciągnięcia wniosków, iż funkcjonujące w Polsce agencje płatnicze są mocno osadzone w realiach administracji publicznej. Mają również solidne podstawy w zakresie polskiego oraz unijnego prawa, które umożliwia wykorzystywanie środków UE na realizację standardów ochrony środowiska w Polsce.

Streszczenie

Jednym z elementów skutecznego realizowania polityki ekologicznej na obszarach wiejskich w Polsce jest sprawne funkcjonowanie administracji publicznej w tym zakresie. Do najważniejszych elementów systemu administracyjnego w tej dziedzinie należą agencje płatnicze, które w oparciu o środki krajowe oraz pochodzące z Unii Europejskiej, wspierają rozwój rolnictwa ekologicznego oraz edukacji ekologicznej. Zakres działań agencji płatniczych w znacznej mierze przyczynia się do wzrostu świadomości ekologicznej na obszarach wiejskich w Polsce.

Bibliografia

- (A) Ustawa z dnia 9 maja 2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2008 r., Nr 98, poz. 634).
- (B) Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 czerwca 2009 r. w sprawie nadania statutu Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa nadał statut ARiMR (Dz. U. z 2009 r., Nr 97, poz. 811).

- (C) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 marca 2009 r. w sprawie nadzoru nad Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w zakresie gospodarki finansowej (Dz. U. z 2009 r., Nr 63, poz. 521).
- (D) Rozporządzenie Komisji (WE) nr 885/2006 z dnia 21 czerwca 2006 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1290/2005 w zakresie akredytacji agencji płatniczych i innych jednostek, jak również rozliczenia rachunków EFGR i EFRROW (Dz. Urz. UE z 2006 r., L 171, s. 90).
- (E) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 stycznia 2009 r. w sprawie realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. z 2009 r., Nr 22, poz. 121).
- (F) Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o Agencji Rynku Rolnego i organizacji niektórych rynków rolnych (Dz. U. z 2012 r., Nr 633).
- (G) Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 kwietnia 2004 r. w sprawie ustanowienia Agencji Rynku Rolnego agencją płatniczą (Dz. U. z 2004 r., Nr 76, poz. 713).
- (H) Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia z dnia 9 listopada 2006 r. w sprawie przyznania Agencji Rynku Rolnego akredytacji jako agencji płatniczej w zakresie uruchamiania środków pochodzących z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (Dz. U. z 2006 r., Nr 204, poz. 1507).

Paying agencies as part of environmental protection in rural areas in Poland

SUMMARY

One of the elements of effectively implementing environmental policies in rural areas in Poland is the smooth functioning of public administrative bodies. Within the administrative system, what is most important here are paying agencies, which are based on national and European-Union standards, and support the development of organic farming and environmental education. The scope of the activities of these agencies largely contributes to the growth of environmental awareness in Poland's rural areas.